

Aaret som gik — et udpræget kriseaar.

Befinder vi os paa bedringens vei?

Nedgangen i seddelomløbet svarer ikke til prisfaldet. — Vældige folioindskud og udlaan. — Stor reduktion i privatbankernes totalbalance. — Betænkelig øgning af den offentlige gjæld.

Deflationen har ogsaa i høj grad præget det forløbne aar — afviklingerne har været mange og de nødvendige rekonstruktioner omfattende. Tilsyneladende slap vi dog billigere igennem end i 1921. Konkursernes antal sank saaledes med vel 8 pct., ikke netop nogen imponerende nedgang i og for sig, men en sammenligning mellem de enkelte kvartaler i de to aar gjør ganske billedet lidt lysere.

1922 begyndte med en sand syndflod af falliter og fortsatte derved udviklingen fra det foregaaende aar. Resultatet var, at der i første kvartal var ca. 24 pct. flere konkurser end i det tilsvarende tidsrum 1921. Allerede i andet kvartal indtraadte en bedring, idet øgningen bare udgjorde ca. 10 pct. mod vel 26 pct. fra første til andet kvartal 1921. Paa grund af den udvikling, som i mellemtiden havde fundet sted, laa alligevel tallet ca. 4.5 pct. høiere end i tilsvarende periode 1921. I andet kvartal kunde en afgjort bedring noteres, antallet sank med ca. 34.5, mens der i det foregaaende aar var en stigning paa omkring 4.5 pct. Udviklingen i fjerde kvartal var ikke saa gunstig, endnu foreligger bare foreløbige opgaver, men tallet vil nok blive vel saa høit som i tredje kvartal, mens der i det foregaaende aar var en nedgang paa ca. 16.6 pct.

Kvartalsvis for de to sidste aar er antallet af konkurser følgende:

	1921	1922
1. kvartal	221	274
2. kvartal	288	301
3. kvartal	301	197
4. kvartal	251	ca. 200
Sum	1061	ca. 972

Sammenligner man første og andet halvjaar i 1921 og i 1922, vil man se, at der i førstnævnte aar var en øgning paa 43, mens der i 1922 var en nedgang paa 178. Men dette glædelige resultat reduceres jo uægtelig ikke saa lidet ved betragtning af forholdet mellem det forløbne aars to sidste

kvartaler. Og selv om vi, trods dette, gjerne vil tro, at vi er over det værste, kan man ikke se bort fra, at de foretagender, som først ramte af, for en ikke liden del var solidere og med større værdi for det økonomiske liv end den række af konjunkturforetninger, som blæstes overende ved den første modgang i 1921.

Nedgangen i seddelomløbet for lidet i forhold til prisfaldet. Norges Banks opgjør bærer og saa tydelige spor af aarets deflation, omend ikke i samme grad som i det foregaaende aar. Saaledes

faldt seddelomløbet ifjor bare med 25 mill. kr. eller vel 6 pct. mod 68.6 millioner eller næsten 17 pct. i 1921. Udlaanene steg ifjor med 3.2 mill. kr., men de i 1921 reduceredes med 24 millioner. Rigtig nok var faldet i omsætning og værdier ifjor, en prispriserne faldt med ikke fuldt 20 pct., adskillig mindre end i 1921, da engrospriserne gik ned nærmere 30 pct., men seddelomløbs fald svarer ikke paa langt nær til dette, og man kan vel gaa ud fra, at der holdes foretagender oppe, som af udviklingen vil dømmes til undergang.

Af ovenstaaende kurver, der viser de periodiske svingninger i normalseddelomløbet (beregnet efter et femaarlig gennemsnit 1909—13), svingningerne i 1921 og ifjor fremgaar med tydelighed, at farften mod normalere tider var adskillig kraftigere i 1921 end i 1922. Selv fjoraarets kurve viser konjunktursvingningen, (normalkurven viser jo stigning), men den er ikke paa langt nær en saa udpræget deflationskurve som kurven for 1921 (kurvens gennemsnit giver bare de forholdsvis afvigelser, deres indbyrdes afstand er saaledes uden betydning).

Norges Bank nedsatte i aarets løb diskontoen 3 gange, først den 25de januar til 6 pct., saa den 18de mai til 5½, for den 17de august at gaa ned til den nuværende sats 5 pct. — samme sats som Kjøbenhavn og Paris.

Privatbankernes totalbalance reduceret med 304 mill. kroner.

For privatbankerne var aarets paakjending betragtelig større end i 1921. Af banker, som kom i vanskeligheder, kan nævnes Aalemands Kreditbank, og i friskt minde vil man have Centralbankens udvidelse af aktiekapitalen med

50 millioner kroner og støtten til Andersen og Bergens Kreditbank paa samme beløb.

Af privatbankernes maanedsopgaver kan man tydelig aflæse deflationens virkninger. Saaledes fremgaar det af novemberopgaverne, at bankernes totalbalance i aarets første 11 maanedes sank med 304.4 mill. kr. Indskuddene sank med hele 415.9 millioner, men samtidig viser udlaanene en nedgang paa 358 mill. kr., hvorved udlaansoverskuddet er kommet op i 284.3 mill. kr. mod 226.4 millioner ved aarets begyndelse. Detaljopgaver over kapital-

fordelingen inden de enkelte banker kan ikke gives, men det fremgaar af de vældige folioindskud i Norges Bank ved aarskiftet paa tilsammen 163.4 mill. kr., at mange af de store bankinstitutter sidder inde med rigelige pengemidler, som vanskelig kan finde sikker og lønnende anvendelse, mens paa den anden side det store udlaan paa 479.4 millioner viser et stærkt øget krav paa redskote, ring fra en række andre banker.

En bemærkelsesværdig foreteelse, som dels skyldes næringslivets usikre stilling, dels den lave bankrente og dels ængstelse, er den forskyvning af kapital fra banker og over i faste rentebærende værdipapirer, som har fundet sted. Ogsaa inden bankernes egen anbringelsesmaade har en stor forskyvning fundet sted. Saaledes er privatbankernes beholdning af obligationer i det forløbne aar steget med omkring 200 mill. kroner.

Af nye obligationslaan blev der i aarets løb ifølge »Økonomisk Revuens emissionsliste udlagt til offentlig tegning et beløb paa 172 mill. kr. Hertil kommer de af Justitsdepartementet approberede kommunellaan paa tilsammen vel 160 mill. kr., desuden et beløb paa indtil 25 mill. kr., som Bergens bystyre er meddelt approbation paa til styrkelse af byens laansfond.

Den offentlige gjæld, Statens og kommunernes, er nu blevet en fare for hele samfundet. Ved aarskiftet havde vi ifølge oplysninger fra Finansdepartementet en samlet offentlig gjæld paa ca. 2700 mill. kr. Heraf udgjorde statsgælden rundt 1400 millioner, efter berettigede fradrag effektivt 1300 mill. kr. Kommunernes gjæld var pr. 30te juni ogsaa 1300 millioner, men da der senere er kommet nye laan, kommer vi op i det nævnte svimlende beløb.

Det bliver ikke godt at være finansminister i Norge i de kommende aar. Men endnu værre bliver det at være skatteborger!

Paa aktiemarkedet gik værdierne i aarets løb ned med store Forts. 6te side.

stand, affærdiges i en vise af en lidt for munter sentimental maner. Apropos, hvis publikum var derfor, lod man den traditiøse telefons brug i privatforholdenes tjeneste ikke bare helles, men hannes som en ny fare for menneskesjælens oprindelige trang til monumental ensomhed, naar, til gjengjæld synger fru Jacoba Jacobsen i vilddyrkostyme en sprælende kaud hvarne om: Tilbage til naturen, der med forfriskende puff og stød faar os til at flyve ud over al jorden og hav og strid. Med andre ord er der i afgjørende grad ikke behagelig høit til luftet i haven om smaa borgers smaa stier, i solt og ødt, selv om værd af ven Arctafanes nok kunde have haft et par fluer ved sig.

En scene foregaar foran skuespilleren Fader Holberg paa Kongens Ny Torv, hvor han med sang og dans prøver sin forbilligede populære komædi med en naturligvis den gennemslagne, at jubler ikke skatte ny ordning paa tingenes værdighed! Privattheatrets foraar i anledning af den hundertårs 200 aars jubilæum har heller ikke skiftet nyt syn paa Holberg fra scenen, men der var virkelig saa meget menneskelig i Rasmus Christiansens Vies-

gesehøj og i fru Mathilde Nielsen's Magdelone og de andre af deres medspillende paa Ny Theater havde saa svært ved paa naturlig maade at bestride de efter traditionen ærværdige replikker og det efter traditionen anstrengtesjælens oprindelige trang til monumental ensomhed, naar, til gjengjæld synger fru Jacoba Jacobsen i vilddyrkostyme en sprælende kaud hvarne om: Tilbage til naturen, der med forfriskende puff og stød faar os til at flyve ud over al jorden og hav og strid. Med andre ord er der i afgjørende grad ikke behagelig høit til luftet i haven om smaa borgers smaa stier, i solt og ødt, selv om værd af ven Arctafanes nok kunde have haft et par fluer ved sig.

Paa Det kgl. theater har skuespillerne det jo meget nemmere, for de kan jo her til hver en tid sættes ud af rekvisitkammeret og toges paa rand, men overføring i fri luft til en anden gade gaar ikke, den dødsminde dame søger en ligesaa gul i ansigtet som en af vore gamle balsamerede ægyptere. Hun holder virkelig langt mindre høit ud til Vesterbro eller Jerbanegade, naar hun ikke en gang holder til Nieregade, hvor man i to menneskealder har gaaet i den vildfarelse, at damen beandt sig rigtig godt, naar man bare gav hende ind af de kjendte opstrømmende midler. Jo godmorgen, rettere sagt godnat! Jepp paa bjærgets med lidt før Bloesch og halv Bloesch medicin er skam ikke nok, det vil sige det er nok til at gjøre det af med en rigtig raarfisk levende Jepp (Frische) og saa hans kame-

rater i høierne til, mod deres vilje, at vanke rundt som ikke nær saa morsomme spøgelser. Nei, som sagt gaa til Det kgl. theater og se »Den stundesløse« og hans plageaender eller hjælpere tumble sig i en festhal med galleri og trapper, hvortil modellen er hentet fra Lübeck, men som kræver et fareispil i stor stil og som hjælper Joh. Poulsens talent for det storladne til at gjøre en rødstraalende sprængfærdig konfusionsarius i næsten kjæmpekarikatur af Holbergs snurrig forvildede figur, der som nævnt godt kan gjøres menneskelig, og som driver den i forveien ikke stilydende, men humørfulde fru Ipsen (Pernille) ud i vilde bestræbelser for at synes naturlig og som dog ikke i mindste maade forandrer mere karakterfaste skuespillerne som fru S. Nielsen (Lilje), fru Mathilde Nielsen (Magdelone), fru Kjerkeby (Leonora), Gabrielsen (Peder bogholder) eller Liebmann (Leonard) for efter haanden og forlign disse hinanden modstræbende partier, og sig saa ikke, at der ikke er noget, der skurker tradition eller maaske publikumsuggestion paa Kongens Nytorv. Apropos tradition, er der ikke tegn i sol og maane og i penge-

tragedier af senere oprindelse tilhører litteraturhistorien? En enkelt scene eller maaske tre af »Dronning Margareta« (opført d. 14de november) kan give to moderne skuespillerinder leilighed til forholdsvis gripende udtryk for moderfølelse, og gav ogsaa fru Ipsen og fru Glad som dronningen og Ragnhild leilighed der til paa psykologisk dansk og oldnorsk dødsdrapa (tysk) maaner, men resten er en for os nulevende uvedkommende skundnavisme (navnlig fordi den er lidet smigrende for vores to broderlande) eller uskøjne situationer med skøjne ord om længsel efter fortiden og fred i naturen, der lød ærligere, rettere lyder ærligere i digterens første manddomsdrømme. Dog man det siges, at én enkelt scene den i gravkapellet, mellem Anders Møgenen og Vinje Moltke (Joh. Poulsen og Valdemar Møller) bragte bud om den levende episke sand, der raader i Haakon Jarl eller Aksel og Valborg uden at komme paa usel fod med den dramatiske maaden som her, hver skurken spiller en intetsigende rolle og kun ved P. Reumerts lyssky forrædermaske og mimik ikke blev helt upaaagtet, skide vi ikke desto mindre tro paa hans magt, maatte ung Oluf, hans (alt-

for letkjøbte) bytte, straalte af en charme fyldt ungdom og halvetet, som Tavs Nelliendam ikke har de rette udtryk for. De første tre maanedes af sæsonen har foruden nogen ældre og et yvære udenlandsk stykke (»Hyrdetimen«) bragt os tre danske nyheder. Noget egentlig nyt havde fru Ott med »Kjærligheds smil« ikke paa hjerte: en ung kone søger tilbage til naturen med den ven, der trofast ventede hende dér, efterat hun havde oplevet et ægteskab med en simpel fyr og et kortere venskab med en tvilsom kamerat af samme, der kunde hende blevet farlig, hvis ikke hendes sunde sans havde seiret. Alt dette blev ret roligt fortalt, spændingen, om den unge kone vilde falde, for kameraten, opløstes ligesaa hurtigt, som den tog fat, hvad vi desværre havde en ret sikker anelse om. Fru Røvsing og navnlig hr. Rudh spillede imidlertid djært og friskt som de to naturbarn; derimod havde Gerhard Jensen lidt vanskelig ved at gjøre en Hjalmar Ekdal af kameraten. Et helligere naturbarn skildrede Bergstedt med den glade smukke syttenaarskomagerdatter i 2den akt af »Ungdomskildene« (Folketeatret), hvor hendes halv-

gamle lærer søger at vække eros i hendes uvindende sind, men først har brusende held med sig, da hun opdager, at hun har et halvkjæresteforhold (foreløbig af uskyldig art) til sin lege- og skolekamerat, landsbyens farlige Don Juan, slagtersvendens med lok i panden og rose i knaphullet, og da hun opdager, at han er rasende skinsyg i den anledning. Denne elskovsleg, som ender saadan som pigen mindst havde anet det: med en dyb forelskelse og beruset omfavelse under smil og taarer, gjør pebersvendens til et helt mandfolk, han siger tredsig den sladrende landsby og sin indignerede indremissionske familie (karakteriseret sikkert af fru Dinesen og Garland) et voldsomt farvel og flygter til et pludselig vinkende prestekald paa en øde ø. Som en menneskehadet maaske? Nei, med sin pige flygter han, den lykkelige, thi hun, der ellers staar fast paa jorden, har mærkbarvis ogsaa sans for det fantastiske, maaske fordi stykkets resonner, en Bjørnsons prest, hjælper hende dertil! Lige meget! Er 3 akt theater, har en digter skrevet 2 a. i sjælfryd og -vaande, og fru Ellermann-Borch var selve poesien og livet i skjønneste forening.

Levy oprindeligt kaldt sin enakter-situation: »Vidsommens røste« (Det kgl. teater), thi den sidste, fru Bloch giver sin egentlige, professor-sceneinstruktøren, til middag, fører dem nærmere sammen, den smager ham nemlig saa fortræffelig, at hun forstaar, at deres lykke i det daglige fra nu af betinges af, at hun tager det huslige med mere ro og ikke forvæner ham, mens digteren, som har skrevet et stykke om hendes længsel bort fra hjemmets puppende dagligdrift, men som spiser med af sildene, faar indskydelser til et stykke i modsat retning.

Man kan, uden at gaa forfateren for nær, kalde denne situation vanskelig, og gaar ihvertfald ikke skuespillerne for nær ved at rose dem (fru Bloch og Gabrielsen (med Bloch-maske)) for at have dækket saa meget over vanskelighederne, at de næsten ikke synes at være tilstede.

I. C. Normann.

*Sild er godt havde Louis